e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

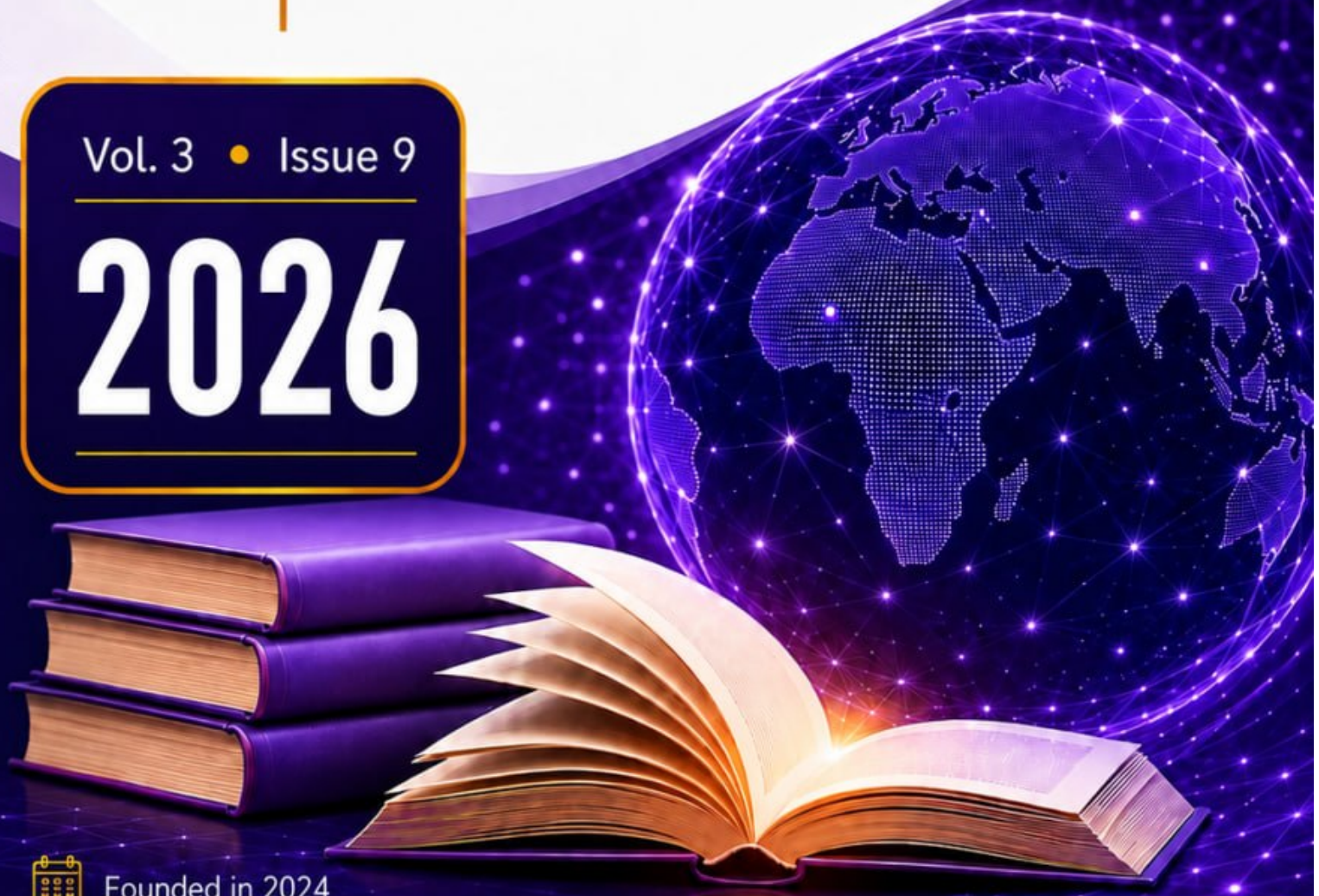

Founded in 2024

publishscience.uz | publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

UZOQ YO'L, KATTA ORZU: O'ZBEKLARNING KOREYAGA MEHNAT MIGRATSIYASI

Raximberdiyev Sardorbek Bekmurod o'g'li
Toshkent Kimyo xalqaro universiteti Namangan filiali, katta o'qituvchi.
e-mail: sardorbek.rakhimberdiyev@mail.ru **ORCID**: https://orcid.org/0009-0007-4129-9386

Annotatsiya.
Ushbu maqolada O'zbekistondan Koreya Respublikasiga yo'nalgan mehnat migratsiyasining rivojlanishi, uning nazariy, tarixiy va institutsional asoslari, migrantlarning ijtimoiy-huquqiy maqomi hamda mehnat munosabatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, o'zbek mehnat migrantlarining Koreya jamiyatiga moslashuvi, milliy o'ziga xosligini saqlab qolishi, ularning transmilliy aloqalari va pul o'tkazmalarining ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati ko'rib chiqiladi.

Kalit so'zlar: mehnat migratsiyasi, Koreya Respublikasi, o'zbek migrantlari, EPS, mehnat munosabatlari, ijtimoiy moslashuv, madaniy o'ziga xoslik, ijtimoiy kapital, pul o'tkazmalari.

ДОЛГИЙ ПУТЬ, БОЛЬШАЯ МЕЧТА: ТРУДОВАЯ МИГРАЦИЯ УЗБЕКИСТАНЦЕВ В РЕСПУБЛИКУ КОРЕЯ

Рахимбердиев Сардорбек Бекмурод угли
Наманганский филиал Международного университета Кимё в Ташкенте, старший преподаватель.

Аннотация.
В статье анализируется формирование трудовой миграции из Узбекистана в Республику Корея, её теоретические, исторические и институциональные основы, социально-правовой статус мигрантов и трудовые отношения. Также освещаются вопросы адаптации узбекских трудовых мигрантов к корейскому обществу, сохранения национальной идентичности, их транснациональных связей и социально-экономического значения денежных переводов.

Ключевые слова: трудовая миграция, Республика Корея, узбекские мигранты, EPS, трудовые отношения, социальная адаптация, культурная идентичность, социальный капитал, денежные переводы.

A LONG JOURNEY, A BIG DREAM: UZBEK LABOR MIGRATION TO THE REPUBLIC OF KOREA

Raximberdiyev Sardorbek Bekmurod o'g'li
Namangan Branch of Kimyo International University in Tashkent, Senior Lecturer.

Abstract.
This article analyzes the development of labor migration from Uzbekistan to the Republic of Korea, its theoretical, historical, and institutional foundations, the socio-legal status of migrants, and labor relations. It also addresses the adaptation of Uzbek labor migrants to Korean society, the preservation of national identity, their transnational ties, and the socioeconomic significance of remittances.

Keywords: labor migration, Republic of Korea, Uzbek migrants, EPS, labor relations, social adaptation, cultural identity, social capital, remittances.

Kirish. XXI asrda globallashuv va transmilliy migratsiya jarayonlarining sezilarli darajada tezlashishi natijasida mamlakatlar o'rtasidagi ishchi kuchi harakati yangi ijtimoiy-iqtisodiy va madaniy aloqalarni yaratmoqda. Bugungi kunda migratsiya shunchaki ish izlab bir mintaqadan boshqasiga o'tish emas, balki migrantning oilasi, ijtimoiy mavqeyi, madaniy qadriyatlari va qabul qiluvchi jamiyat bilan munosabatlarini qamrab oluvchi murakkab jarayondir.

O'zbekiston fuqarolarining Koreya Respublikasiga mehnat migratsiyasi ana shunday murakkab jarayonlardan biridir. Koreyaning yuqori darajada rivojlangan iqtisodiyoti, sanoat ishlab chiqarishining keng doirasi va o'sib borayotgan ishchi kuchiga bo'lgan talab xorijiy ishchilarni jalb qiluvchi muhim omillardir. O'zbekiston mehnat bozorida ish o'rinlarining yetishmasligi va nisbatan past daromadlar migrantlarni xorijiy mehnat bozorlariga yo'naltiruvchi omillar bo'lsa-da, yuqori ish haqi, rivojlangan sanoat iqtisodiyoti va Koreya Respublikasida ishchi kuchiga bo'lgan talab ularni jalb qiluvchi omillardir [1].

O'zbekistonliklarning Koreya Respublikasiga mehnat migratsiyasi faqat iqtisodiy foyda bilan cheklanib qolmaydi. Ko'pgina migrantlar oila farovonligini ta'minlash, kapital to'plash, uy qurish, farzandlarining ta'limini moliyalashtirish, kelajakda o'z bizneslarini ochish va ijtimoiy mavqeyini oshirish maqsadlarini ham ko'zlaydilar. Shuning uchun migrantning Koreyaga migratsiya qilish qarori ko'pincha shaxsiy qaror emas, balki oilaviy iqtisodiy strategiyaning bir qismi sifatida qaraladi.

ISSN 3060-5059 (Online)

O‘zbekistondan Koreyaga kelgan mehnat migrantlarining aksariyati turmush qurgan va bolali erkaklar ekanligi mehnat migratsiyasi oilaviy iqtisodiyotni ta’minlash strategiyasi sifatida shakllanganidan dalolat beradi. Boshqa tomondan, yolg‘iz migrantlar vaqtinchalik migratsiya strategiyasini qo‘llaydilar, dastlabki 3–5 yil ichida kapital to‘plashni va keyin O‘zbekistonga qaytishni rejalashtiradilar [2].

Adabiyotlar tahlili va metodologiya.

Mehnat migratsiyasi zamonaviy ijtimoiy-iqtisodiy jarayonlarning ajralmas qismi bo‘lib, uni tushuntirish uchun migratsiya qonunlari nazariyasi, push-pull modeli, neoklassik migratsiya nazariyasi, yangi iqtisodiy migratsiya nazariyasi, transmilliylik tushunchasi, ijtimoiy kapital nazariyasi, akkulturatsiya modeli va global migratsiya boshqaruvi kabi yondashuvlar qo‘llanilgan [3; B.2–3.].

Migratsiya jarayonlarini ilmiy tushuntirishga uringan birinchi tadqiqotchilardan biri Yevropa va Shimoliy Amerikada aholi statistikasini o‘rgangan va “migratsiya qonunlari”ni ishlab chiqqan Ernst Georg Ravenshteyn edi. Uning so‘zlariga ko‘ra, migrantlarning aksariyati savdo va sanoat markazlariga ko‘chib o‘tadi, uzoqroq masofalarga sayohat qiluvchi migrantlar esa ko‘pincha yirik iqtisodiy markazlardan birini tanlaydilar [4; B.241–305.].

O‘zbeklarning Koreya Respublikasiga migratsiyasida ham shunga o‘xshash holat kuzatilmoqda. O‘zbek migrantlarini Koreyaga jalb qiluvchi asosiy omillar iqtisodiy imkoniyatlar, yuqori ish haqi va yaxshiroq yashash sharoitlaridir. Shu bilan birga, demografik o‘sish, ish bilan ta’minlash imkoniyatlarining yo‘qligi va ijtimoiy-iqtisodiy cheklovlar migrantlarning tashqi mehnat bozoriga kirishiga ta’sir qiladi.

Everett S. Li tomonidan ishlab chiqilgan “itarish-tortish” modeli migratsiya qarorini kelib chiqish mintaqasidagi salbiy omillar va qabul qiluvchi mintaqadagi ijobiy omillar o‘rtasidagi bog‘liqlik orqali tushuntiradi. Li migratsiya jarayonini kelib chiqish mintaqasidagi omillar, qabul qiluvchi mintaqadagi omillar, migratsiyaga to‘sqinlik qiluvchi omillar va shaxsiy omillarga ajratadi [5; B.50.]. Iqtisodiy qiyinchiliklar, ishsizlik, past daromad va demografik bosim “itarish” omillari hisoblanadi, yuqori ish haqi, rivojlangan iqtisodiyot, barqaror muhit va keng ish imkoniyatlari esa “tortish” omillari hisoblanadi.

Bu model o‘zbeklarning Koreya Respublikasiga mehnat migratsiyasida ham yaqqol ko‘rinib turibdi. O‘zbekiston mehnat bozorida ish o‘rinlarining yo‘qligi va past daromad darajasi “itarish” omillari bo‘lsa, Koreyada yuqori ish haqi, rivojlangan sanoat iqtisodiyoti va xorijiy ishchi kuchiga ehtiyoj migrantlarni jalb qiluvchi “tortish” omillaridir [1].

Neoklassik migratsiya nazariyasiga ko‘ra, mehnat migratsiyasi ish haqi past va ishchi kuchi ta’minoti yuqori bo‘lgan mintaqalardan ish haqi yuqori va ishchi kuchiga talab yuqori bo‘lgan mintaqalarga ko‘chib o‘tish natijasida yuzaga keladi [6; B.21–22.]. Mikro darajada migrantlar xarajatlar va kutilgan foydani hisobga olgan holda eng yuqori daromad olishlari mumkin bo‘lgan mintaqani tanlaydilar. Koreyaning yuqori darajada rivojlangan iqtisodiyoti va sanoat ishlab chiqarishi o‘zbek migrantlarining ushbu mamlakatni tanlashini ushbu nazariya nuqtayi nazaridan tushuntirishga yordam beradi.

Biroq migrantning qarori faqat individual iqtisodiy manfaatlar bilan cheklanib qolmaydi. Mehnat migratsiyasining yangi iqtisodiyoti (NELM) nazariyasi migratsiyani oila darajasida shakllangan jamoaviy strategiya sifatida tushuntiradi. Ushbu nazariyaga ko‘ra, oila a’zolaridan birining chet elda ishlashi oila daromadini oshiradi, iqtisodiy xavflarni kamaytiradi va uzoq muddatli barqarorlikni ta’minlaydi [7; B.173–178.].

Oilaviy strategiya ham o‘zbek mehnat migratsiyasining Koreyaga ko‘chishida muhim rol o‘ynaydi. Migrantning chet elda olgan daromadi nafaqat shaxsiy ehtiyojlari uchun, balki O‘zbekistonda qolgan oila a’zolarining kundalik xarajatlari, uy-joy, ta’lim, sog‘liqni saqlash va tadbirkorlik uchun ham ishlatiladi.

Transmilliy migratsiya nazariyasi migrantlarning kelib chiqish mamlakatlari va qabul qiluvchi davlatlar o‘rtasidagi uzluksiz iqtisodiy, ijtimoiy va madaniy aloqalarini tushuntirish uchun muhimdir. Shu nuqtayi nazardan, migratsiya bir martalik ko‘chish emas, balki bir vaqtning o‘zida bir nechta ijtimoiy va madaniy makonlarda yashash hamda ishlash jarayonidir [8; B.7–8.].

Koreyadagi o‘zbek migrantlari kundalik hayotlarida ikkala madaniyat bilan ham uyg‘unlikda yashaydilar. Ular ishda va rasmiy muassasalarda koreyscha salomlashishdan foydalanadilar hamda o‘zaro munosabatlarida an’anaviy o‘zbekcha salomlashishni saqlaydilar. Ish kunlari ular koreys taomlarini iste’mol qiladilar, dam olish kunlari esa an’anaviy o‘zbek taomlarini tayyorlaydilar. Rasmiy va ish muhitida koreys madaniyatiga moslashishdan tashqari, ular bayramlar va yig‘ilishlarda milliy an’analarga amal qiladilar [2].

P. Burdye tomonidan ishlab chiqilgan ijtimoiy kapital nazariyasi ham migratsiya jarayonlarini tahlil qilishda alohida ahamiyatga ega. Ijtimoiy kapital shaxs yoki guruh ijtimoiy tarmoqlar, barqaror aloqalar va ma’lum guruhlarga a’zolik orqali oladigan real va potensial resurslarning umumiyligi sifatida qaraladi [9; B.21–25.]. Migrantlar uchun ilgari Koreyaga ko‘chib kelgan tanishlar, qarindoshlar va vatandoshlar ish topish, uy-joy muammolarini hal qilish, huquqiy protseduralarni tushunish va kundalik muammolarni hal qilishda “ko‘prik” vazifasini bajaradi.

Bunga Namangan viloyatining Pop tumanidagi Pungon qishlog‘i misol bo‘la oladi. Ushbu tumandan Koreyaga migratsiya asosan “zanjirli migratsiya” tamoyiliga muvofiq rivojlangan. Ilgari Koreyaga tashrif buyurgan migrantlar o‘z qarindoshlari va vatandoshlariga ish bilan ta’minlash, uy-joy va daromad imkoniyatlari haqida ma’lumot berishgan. Bu keyingi migrantlarning Koreyaga kelishi va yangi muhitga moslashishi uchun imkoniyatlarni kengaytirdi [2].

Ushbu maqolada tarixiy-qiyosiy va tizimli yondashuvlar, etnosotsiologik materiallar va antropologik kuzatuvlar qo‘llaniladi. Koreya Respublikasi va O‘zbekistonda o‘tkazilgan dala kuzatuvlari, migrantlar bilan suhbatlar va mavjud statistik ma’lumotlar bizga O‘zbekistondan kelgan mehnat migrantlarining kundalik hayoti, ish faoliyati va ijtimoiy-madaniy moslashuvini tahlil qilish imkonini beradi.

Muhokama. Koreya Respublikasida chet ellik ishchi kuchidan foydalanishning institutsional shakli 1991-yilda joriy etilgan Sanoat amaliyoti tizimi — Industrial Trainee System (ITS) bilan boshlangan. Ushbu tizim xorijiy filiallarga

ISSN 3060-5059 (Online)

ega kompaniyalarga chet ellik ishchilarni Koreyaga "stajyor" sifatida olib kelish imkonini bergan. Dastlab amaliyot muddati olti oy bo'lib, yana olti oyga uzaytirilishi mumkin edi.

ITS minimal ish haqi, ish bilan bog'liq jarohatlar uchun kompensatsiya va tibbiy sug'urtani nazarda tutgan bo'lsa-da, amaliyotda ish beruvchilar ushbu majburiyatlarni har doim ham bajarmaganlar. Ushbu tizim orqali migrantlar ishlab chiqarish, qurilish, qishloq xo'jaligi, baliqchilik va xizmat ko'rsatish sohalarida faoliyat olib borganlar. Migrantlarga to'laqonli "ishchi" emas, "stajyor" sifatida munosabatda bo'lish esa ularning mehnat huquqlarini cheklagan [10; B.16.].

Koreyaning mehnat migratsiyasi siyosatini isloh qilish zarurati ortib borishi bilan 2002-yil iyun oyida tizimga o'zgartirishlar kiritildi. Ushbu o'zgartirishlar stajyorlarga bir yillik amaliyotdan so'ng ikki yil davomida ishchi maqomini olish va mehnat shartnomasi bo'yicha ishlash huquqini berdi. Keyinchalik migrant ishchilar huquqlarining buzilishi va keng tarqalgan norasmiy bandlik Bandlikka ruxsat berish tizimi (EPS) joriy etilishiga olib keldi.

EPS past malakali xorijiy ishchilarni yollash ustidan hukumat nazoratini ta'minlash mexanizmi sifatida ishlab chiqilgan. Ushbu tizim migrantlarga vaqtincha E-9 vizasi bilan ishlash imkonini beradi. Ishchi kuchi yetishmasligini boshdan kechirayotgan korxonalarga mehnat organlari orqali shartnoma asosida xorijiy ishchilarni yollash huquqi berildi. EPS migrantlar uchun o'zlarini kamsitishdan himoya qilish, ish haqi qarzlari haqida shikoyat qilish va milliy tibbiy sug'urtaga kirish uchun huquqiy imkoniyatlarni kengaytirdi [11; B.9.]. Biroq tizimning mavjudligi barcha muammolarni bartaraf etmadi. Ish xavfsizligi, mehnat sharoitlari, ish beruvchilarga qaramlik va cheklangan ishga o'tish imkoniyatlari migrantlar uchun jiddiy muammolar bo'lib qolmoqda.

Koreya Respublikasida O'zbekistondan kelgan migrant ishchilar asosan yuqori darajada rivojlangan va iqtisodiy faol mintaqalarda istiqomat qilishadi. Chet ellik migrant ishchilarning umumiy sonining geografik taqsimotiga asoslanib, Gyeonggi viloyati 391 000 kishi bilan yetakchilik qiladi, undan keyingi o'rinda esa Seul 168 000 kishi bilan turadi. Inchxon mintaqasida 65 000 nafar ro'yxatdan o'tgan migrant ishchi bor, ularning 128 000 nafari Busan-Ulsan-Gyeongnam sanoat markazlarida, 81 000 nafari Kvanju-Chonnam-Chonbukda, 69 000 nafari Tegu-Gyeongbukda va 36 000 nafari Gangvon-Chejuda. Bu mintaqaviy farqlar ishlab chiqarish, logistika, xizmat ko'rsatish va qishloq xo'jaligi sohalarining joylashuvi bilan bog'liq.

2023-yilgi rasmiy statistika ma'lumotlariga ko'ra, Koreya Respublikasida istiqomat qiluvchi O'zbekiston fuqarolari soni 55 239 kishiga yetdi. Ularning aksariyati yirik shaharlar va Koreyaning asosiy iqtisodiy markazlari yaqinida yashagan. 2004-yilda Koreya migratsiya tizimidagi institutsional o'zgarishlar O'zbekistondan Koreyaga migratsiya oqimlarini faollashtirishda muhim rol o'ynadi. Bu raqam Koreyadagi o'zbek migrantlari nafaqat mehnat bozori ishtirokchilari, balki muhim transmilliy hamjamiyat sifatida ham rivojlanganligini ko'rsatadi [26; B. 88.].

Mehnat migrantlarining ta'lim darajasi ham har xil. O'rta maktab ma'lumotiga ega yoshlar ustunlik qilsa-da, so'nggi o'n yillikda oliy ma'lumotli migrantlar ulushi ham oshdi. IT, muhandislik va tibbiyot kabi sohalarda yuqori ma'lumotli migrantlarning ish bilan bandligi malakali mehnat migratsiyasining asta-sekin kengayib borayotganidan dalolat beradi.

EPS tizimi ishchilarni ish beruvchilar bilan bevosita bog'lashga yordam beradi va ruxsatsiz vositachilarning ishtirokini kamaytiradi [12; B. 71.]. Tizim doirasida migrantlar kichik va o'rta ishlab chiqarish korxonalarida, qishloq xo'jaligida, chorvachilikda, baliqchilikda, qurilishda va xizmat ko'rsatish sohasida ishlashlari mumkin. Shuningdek, tog'-kon sanoati, davlat xizmatlari, elektr energiyasi, transport, telekommunikatsiya, ulgurji va chakana savdo sohalarida ishlash imkoniyatlari mavjud. 2024-yilgi o'zgarishlarga ko'ra, E-9 vizasi qo'llaniladigan faoliyat doirasi restoran, o'rmon xo'jaligi, mehmonxona va kondominium sohalarini ham qamrab oladigan bo'ldi [13; B. 5.].

Biroq migrantning ish joyini mustaqil ravishda o'zgartirish qobiliyatining cheklanganligi uning ish beruvchiga qaramligini oshiradi. Ruxsatsiz yangi ish qidirish uning qonuniy maqomini yo'qotishiga olib kelishi mumkin. Huquqiy maqomini yo'qotgan migrantlar past ish haqi, uzoq ish vaqti, qiyin va xavfli ish sharoitlari hamda ekspluatatsiya xavfiga duch kelish ehtimoli ko'proq.

Hujjatsiz migrantlar uchun vaziyat yanada qiyinroq. Ular milliy tibbiy sug'urtaga ega emaslar va ko'pincha tibbiy ehtiyojlarini mahalliy klinikalar yoki nodavlat hamda notijorat tashkilotlarning ko'ngilli xizmatlari orqali qondirishga majbur bo'ladilar. Huquqiy maqomini yo'qotish migrantlarning rasmiy ijtimoiy himoya tizimlaridan uzoqlashishiga, davlat idoralari bilan aloqalarining kamayishiga va deportatsiya xavfiga olib keladi.

Mehnat sharoitlarining murakkabligi va xavfliligi migrantlarning sog'lig'i va hayotiga ta'sir qiladi. 2025-yil dekabr oyida Koreya Respublikasida taxminan 20 nafar o'zbekistonlik migrant vafot etgan [2], bu dala hisobotlarida qayd etilgan. Bu holatlar mehnat xavfsizligining muhimligini ta'kidlaydi.

Koreya Respublikasida mehnat munosabatlari asosan soatlik ish haqiga asoslangan. Minimal ish haqi har yili hukumat tomonidan qayta ko'rib chiqiladi va barcha ishchilar uchun majburiydir. Minimal soatlik ish haqi 2019 va 2025-yillar oralig'ida 8350 vondan 10030 vongacha oshdi. 2025-yilda minimal soatlik ish haqi 10030 von etib belgilandi, bu o'tgan yilga nisbatan 1,7 foizga ko'pdir.

Huquqiy qoidalarga ko'ra, o'rtacha ish vaqti oyiga 160–173 soatni tashkil etadi. 2025-yil holatiga ko'ra, migrant ishchilar Koreya fuqarolari bilan bir xil minimal ish haqiga ega bo'lib, oylik minimal ish haqi taxminan 2 096 270 von yoki taxminan 1475 AQSh dollarini tashkil etdi [13; B. 9.]. Biroq dala tadqiqotlari shuni ko'rsatadiki, o'zbek migrantlari haftasiga 60–70 soat, ba'zi kompaniyalarda esa 80 soatgacha ishlaydi. Buning bir sababi migrantlarning ko'proq pul topish uchun ortiqcha ishlashga intilishlari, yana biri esa ba'zi ish beruvchilarning ulardan belgilangan me'yorlardan tashqari ishlashni talab qilishlaridir. Koreyadagi o'zbek migrantlarining o'rtacha oylik daromadi 2000–2500 AQSh dollarini tashkil qiladi. Bu O'zbekistondagi o'rtacha ish haqidan 4–5 baravar yuqori deganidir [2].

Bu iqtisodiy farq migrantlarning Koreyaga ko'chib o'tish istagini tushuntiruvchi asosiy omillardan biridir. Migrant daromadining katta qismi shaxsiy ehtiyojlar bilan cheklanib qolmay, balki O'zbekistondagi oilalariga yuboriladi. Pul o'tkazmalari to'ylar va oila qurish, uy qurish yoki ta'mirlash, kichik biznesni boshlash va daromad manbalarini

ISSN 3060-5059 (Online)

diversifikatsiya qilish kabi xarajatlarni qoplash uchun muhim resurs bo'lib xizmat qiladi.

Mehnat migratsiyasining iqtisodiy oqibatlari bilan bir qatorda, ijtimoiy-madaniy jihatlari ham mavjud. Koreyaga kelgan migrant yangi jamiyatning ish muhiti, tili, kundalik hayoti va madaniy normalariga moslashishga majbur bo'ladi. Bu jarayon bir vaqtning o'zida ularning milliy o'ziga xosligini shakllantiradi va ularni yangi muhitga integratsiya qiladi.

Koreyada yashovchi o'zbek migrantlari orasida integratsiya strategiyasi keng tarqalgan. Ular kundalik hayotda zamonaviy koreys jamiyatining kiyinish va xatti-harakat normalariga moslashib, ish hamda jamoat joylarida koreys ijtimoiy qoidalariga yaqinlashadilar. Shu bilan birga, shaxsiy hayotda, ayniqsa, uy sharoitida o'zbek turmush tarzini saqlab qolishga intiladilar.

Gangvon mintaqasida o'tkazilgan suhbatlardan aniqlanishicha, ba'zi migrant ishchilar koreys jamiyatida ijobiy qabul qilinib, qo'llab-quvvatlanayotganini his qilib, tilni o'rganishga va ijtimoiy tarmoqlarini kengaytirishga harakat qilishgan. Biroq migrantlar ko'p bo'lgan ba'zi yirik shaharlarda ularga nisbatan munosabat yanada qiyinroq bo'lishi mumkin. Chekka hududlarda migrantlar mahalliy aholi bilan yaqinroq va samimiyroq munosabatlarni o'rnatish uchun ko'proq imkoniyatlarga ega bo'lib, ijtimoiy moslashishni osonlashtiradi.

O'zbek migrantlarining aksariyati o'z milliyligini saqlab qolgan holda koreys jamiyatiga moslashishga intiladi. Ular oilalari bilan aloqalarni saqlab qoladilar, milliy bayramlar va diniy marosimlarni birgalikda nishonlaydilar. Osh, shashlik, somsa va tandir non kabi an'anaviy taomlar o'zbek jamoatchilik yig'ilishlarining muhim qismi bo'lib qolmoqda.

Koreyadagi o'zbek aholisi ko'payib borgani sayin, ularning ijtimoiy makonlari ham institutsionalizatsiya qilindi. Buning yorqin misoli Seulning Dongdaemun tumani yaqinidagi Euljiro 42-gil ko'chasi atrofida shakllangan "Markaziy Osiyo ko'chasi"dir. 2009-yilda bu hududda rus va kirill yozuvlarida chakana savdo shoxobchalari mavjud bo'lgan bo'lsa, 2015–2024-yillar oralig'ida O'zbekiston bilan bevosita bog'liq bo'lgan restoranlar, novvoyxonalar va boshqa xizmat ko'rsatish korxonalarining ulushi oshdi. Bu jarayon Koreyadagi o'zbek migrantlarining iqtisodiy va ijtimoiy hayoti ma'lum bir mahallada ko'rinadigan shaklga ega bo'layotganini ko'rsatadi [26; B. 88.].

Til migrantlarning madaniy o'ziga xosligini saqlash va ularni koreys jamiyatiga integratsiya qilishning asosiy omillaridan biridir. Koreyaga kelishga tayyorgarlik ko'rish jarayonida migrantlar koreys tili, koreys madaniyati va urf-odatlari, immigratsiya masalalari, mehnat va shikoyat qilish tartiblari hamda sanoat xavfsizligi bo'yicha treninglardan o'tadilar [11; B. 9.].

Koreyadagi o'zbeklar kundalik hayotda o'zbek, koreys va rus tillaridan foydalanadilar. O'zbek tili diaspora ichidagi ichki aloqalarni saqlashda markaziy rol o'ynaydi. Bu davlat tashkilotlarida, diniy marosimlarda, Instagram, Telegram va KakaoTalk guruhlarida va vatandoshlar bilan kundalik muloqotda asosiy aloqa vositasidir. Shu ma'noda, o'zbek tili "madaniy xotira tashuvchisi" sifatida jamoaviy o'ziga xoslikni mustahkamlaydi.

Koreys tili ish, kundalik hayot, rasmiy hujjatlar, sog'liqni saqlash va ijtimoiy xizmatlardan foydalanish uchun juda muhimdir. EPS orqali kelgan migrantlarning aksariyati ish joyidagi amaliy tajriba orqali koreys tili ko'nikmalarini rivojlantiradilar. Biroq til ko'nikmalarining yetarli emasligi texnik ko'rsatmalarni noto'g'ri tushunishga, xavfsizlik qoidalariga rioya qilishda qiyinchiliklarga va ish beruvchilar bilan kelishmovchiliklarga olib kelishi mumkin.

Markaziy Osiyodan kelgan migrantlar orasida rus tili mintaqaviy lingua franca vazifasini ham bajaradi. Ayniqsa, Ulsan, Inchxon va Pusan kabi yirik sanoat hududlarida o'zbeklar, qirg'izlar, qozoqlar va tojiklar bir-biri bilan rus tilida muloqot qilishadi. Ishlab chiqarish zavodlarida rus tili ishni tushuntirish, tajriba almashish va kundalik muammolarni hal qilish vositasi bo'lib xizmat qiladi. Natijada, Koreyadagi o'zbek migrantlari orasida "selektiv ikki tillilik" modeli — o'zbek-koreys va ba'zi hollarda o'zbek-koreys-rus ko'p tilliligi — paydo bo'lmoqda. Bu migrantlarning turli ijtimoiy vaziyatlarga moslashish qobiliyatini oshiradi.

Diniy hayot o'zbek migrantlarining madaniy o'ziga xosligini saqlab qolish uchun ham muhimdir. Koreyadagi o'zbeklar uchun Islom nafaqat shaxsiy e'tiqod va ibodatlar to'plami, balki ijtimoiy birdamlik, madaniy xotira va milliy o'ziga xoslikni saqlab qolish uchun asosiy institutdir [15; B. 166–167.].

Koreyadagi o'zbeklar muntazam ravishda tashrif buyuradigan masjidlar va islom markazlari Gyeonggi, Shimoliy Jeolla, Shimoliy Gyeongsang, Janubiy Gyeongsang va Jeju mintaqalarida joylashgan. Bularga Paju Seongwon, Bupyeong Seongwon, Ansan Seongwon, Anyang Seongwon, Gyeonggi Gwangju Seongwon, Jeonnam Gwangju Seongwon va Pocheon Seongwon kiradi.

Masjidlar ikkita muhim vazifani bajaradi. Birinchidan, ular ibodat joylari, diniy marosimlar hamda ma'naviy-ma'rifiy tadbirlar o'tkaziladigan maskanlar vazifasini bajaradi. Ikkinchidan, masjidlar ijtimoiy va psixologik yordam markazlari bo'lib, vatandoshlar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlaydi va yangi kelgan migrantlarning moslashishiga yordam beradi.

Raqamli tarmoqlar migrantlarning ijtimoiy moslashuvida ham muhim rol o'ynaydi. Koreyaga kelishdan oldin va keyin o'zbek migrantlari o'zlarining boradigan mintaqalari, aholisi, madaniyati, dini, ishi va yashash sharoitlari haqida onlayn ma'lumot to'playdilar. "Koreyadagi o'zbeklar", "Koreya yangiliklari" va "Koreyada ishlash" kabi Facebook, Telegram va Instagram guruhlari transport, shahar hayoti, ish sharoitlari, ish haqi, huquqiy yordam, sog'liqni saqlash va yashash sharoitlari haqida ma'lumot almashish uchun platformalarga aylandi. Yangi kelgan migrantlar ham ko'pincha ushbu tarmoqlardan uy-joy va bandlik muammolarini hal qilish uchun foydalanadilar. O'zbek jamoalari yangi kelganlarga yordam beradi, vaqtinchalik uy-joy bilan ta'minlaydi va kundalik muammolarni hal qilishga yordam beradi. Bu jarayon migrantlar orasida ijtimoiy kapitalni rivojlantiradi.

Rasmiy jamoat tashkilotlarining tashkil etilishi Koreyadagi o'zbek migrantlarining ijtimoiy integratsiyasida ham muhim rol o'ynadi. 2017-yilda tashkil etilgan O'zbekiston Jahon yoshlar assotsiatsiyasining (WAYU) Koreya bo'limi 2021-yil may oyida Koreyada rasmiy nodavlat tashkilot sifatida ro'yxatdan o'tdi va Inchxonda vakolatxonasini ochdi. Tashkilotning onlayn va bevosita tarmoqlari Koreyadagi o'zbeklar o'rtasidagi aloqalarni mustahkamlash, ma'lumot

ISSN 3060-5059 (Online)

almashish, tadbirlarni muvofiqlashtirish va mustahkamlash uchun faol foydalanildi [26; B. 89.].

Natijalar.

Tahlillar shuni ko'rsatadiki, O'zbekistondan Koreya Respublikasiga mehnat migratsiyasi tarixiy, huquqiy, iqtisodiy va ijtimoiy-madaniy omillarning o'zaro ta'siri natijasida shakllanadi. Birinchidan, Koreyaning rivojlangan sanoat iqtisodiyoti va xorijiy ishchi kuchiga bo'lgan talab o'zbek migrantlarini jalb qiluvchi asosiy omillar qatoriga kiradi. O'zbekistonda bandlik va daromad tashqi mehnat migratsiyasi uchun turtki bo'lib xizmat qiladi. Shuning uchun Koreyaga migratsiya to'g'ridan-to'g'ri "itarish-tortish" modeliga mos keladi.

Ikkinchidan, mehnat migratsiyasi faqat individual iqtisodiy qaror bilan cheklanib qolmay, balki oilaviy strategiya sifatida shakllanadi. O'zbekistondan Koreyaga mehnat migrantlarining aksariyati farzandli, turmush qurgan erkaklar bo'lib, ularning migratsiya faoliyati oilalarining iqtisodiy farovonligini ta'minlashga qaratilgan.

Uchinchidan, Koreyada mehnat migratsiyasining institutsional rivojlanishi ITSdan EPSga o'tish orqali sodir bo'ldi. EPS migrantlarning huquqiy maqomini nisbatan mustahkamladi va ish haqi, tibbiy sug'urta va mehnat munosabatlari nuqtayi nazaridan huquqiy imkoniyatlarni kengaytirdi. Biroq ish o'rinlarini o'zgartirishga cheklovlar, ish beruvchilarga qaramlik, uzoq ish vaqti va mehnat xavfsizligi masalalari saqlanib qolmoqda.

To'rtinchidan, migrantlarning ish sharoitlari ularning Koreyadagi ijtimoiy mavqeyiga bevosita ta'sir qiladi. Joylarda o'tkazilgan kuzatuvlar shuni ko'rsatdiki, ba'zi hollarda o'zbek migrantlari haftasiga 60–70 soat, hatto 80 soatgacha ishlaydi. Yuqori daromadlar migratsiyaning iqtisodiy jozibadorligini qo'llab-quvvatlasa-da, uzoq ish vaqti va og'ir ish sharoitlari migrantlarning jismoniy salomatligi va xavfsizligiga tahdid soladi.

Beshinchidan, Koreyadagi o'zbek migrantlarining ijtimoiy moslashuv strategiyasida integratsiya ustunlik qiladi. Migrantlar koreys tilini, mehnat intizomini va kundalik ijtimoiy normalarni o'zlashtirishdan tashqari, o'zbek tilini, diniy qadriyatlarni, milliy oshxonani, oilaviy munosabatlarni va bayramlarni saqlab qolishga intiladilar.

Oltinchidan, til migrantlarning ish va ijtimoiy hayotida asosiy omil hisoblanadi. Koreys tilini bilish unumdorlikni oshiradi, xavfsizlikni ta'minlaydi, ish beruvchilar bilan muloqotni osonlashtiradi, huquqlarni himoya qiladi va mahalliy jamiyatga integratsiyani osonlashtiradi. O'z navbatida, o'zbek tili diasporada ijtimoiy aloqalar va madaniy xotirani saqlash vositasi bo'lib xizmat qiladi. Rus tili ba'zi sanoat mintaqalarida Markaziy Osiyodan kelgan migrantlar o'rtasida lingua franca vazifasini bajaradi.

Yettinchidan, migrantlarning ijtimoiy kapitali Koreyadagi hayotlarida muhim resurs hisoblanadi. Qarindoshlar, vatandoshlar va sobiq migrantlar orqali shakllangan tarmoqlar yangi migrantlarga ish topish, uy-joy topish, huquqiy ma'lumot olish va kundalik muammolarni hal qilishda yordam beradi.

Sakkizinchidan, diniy markazlar va masjidlar o'zbek migrantlarining ijtimoiy hayotida ko'p funksiyali muassasalarga aylandi. Diniy xizmatlar bilan bir qatorda, ular ijtimoiy va psixologik yordam ko'rsatadilar, ma'lumot almashadilar, hujjatlar va ish bilan ta'minlash bo'yicha maslahatlar beradilar va vatandoshlar o'rtasida birdamlikni mustahkamlaydilar.

To'qqizinchidan, axborot-kommunikatsiya texnologiyalari transmilliy aloqalarning uzluksizligini ta'minlaydi. Telegram, Instagram, WhatsApp, KakaoTalk, Facebook va boshqa platformalar orqali migrantlar Koreyadagi jamoalar va O'zbekistondagi oila a'zolari bilan kundalik aloqani davom ettiradilar. Raqamli makon o'zbek tilini, diniy urf-odatlarni, milliy bayramlarni va madaniy xotirani saqlab qolishning yangi mexanizmiga aylandi.

O'ninchidan, O'zbekiston uchun mehnat migratsiyasining eng muhim iqtisodiy natijalaridan biri bu pul o'tkazmalaridir. Koreyadan O'zbekistonga transchegaraviy pul o'tkazmalari 2018-yilda 106,7 million AQSh dollarini va 2019-yilda 120,5 million AQSh dollarini tashkil etdi. 2020-yilda, hatto COVID-19 pandemiyasi davrida ham bu ko'rsatkich 258,2 million AQSh dollariga yetdi. 2024-yil yanvar–iyun oylarida Koreyadan O'zbekistonga 267 million AQSh dollari, 2025-yilning shu davrida esa 282 million AQSh dollari o'tkazildi [16; B. 203.].

Bu mablag'lar oilalarning kundalik farovonligi bilan cheklanib qolmaydi. Ular uy-joy qurish va ta'mirlash, bolalarning oliy ta'limi, sog'liqni saqlash, to'y xarajatlari va kichik biznesni rivojlantirishga sarflanadi. Mahalliy darajada pul o'tkazmalari chakana savdo, qurilish, transport, xizmat ko'rsatish va iste'molchilarga xizmat ko'rsatish sohalarini rivojlantirishga hissa qo'shadi.

Shunday qilib, Koreyadan pul o'tkazmalari iqtisodiy resurslar bilan bir qatorda O'zbekistondagi ijtimoiy tuzilmalar, iste'mol modellari, mehnat madaniyati va ijtimoiy-mavqe munosabatlariga ta'sir qiluvchi omil hisoblanadi.

Mehnat migratsiyasi natijasida Koreyada ishlagan o'zbeklar orasida ham noyob ijtimoiy tajribaga ega qatlam shakllanadi. Iqtisodiy resurslar, ish tajribasi, Koreyada orttirilgan til va kasbiy ko'nikmalar migrantning O'zbekistonga qaytgandan keyingi ijtimoiy mavqeyiga ta'sir qiladi. Iqtisodiy bandlik, oilaviy farovonlik, ijtimoiy harakatchanlik va ramziy kapital to'planishi jarayonlari asosida "koreysliklar" deb nomlanuvchi yangi ijtimoiy guruh shakllanadi.

Xulosa.

O'zbekistonliklarning Koreya Respublikasiga mehnat migratsiyasi uzoq vaqt davomida tarixiy, huquqiy va institutsional jihatdan asta-sekin rivojlanib kelgan murakkab ijtimoiy hodisadir. Koreyada, ayniqsa, kichik va o'rta biznes va sanoat bilan bog'liq ishchi kuchining yetishmasligi xorijiy ishchi kuchining jozibadorligini davlat siyosati darajasiga ko'tardi. Dastlab amaliyot tizimi orqali amalga oshirilgan xorijiy ishchi kuchini jalb qilish dasturi keyinchalik mavjud ijtimoiy-huquqiy muammolar tufayli nisbatan institutsionalizatsiyalashgan EPS modeliga o'tdi.

Koreyaga mehnat migratsiyasi iqtisodiy imkoniyatlar va yuqori ish haqi bilan chambarchas bog'liq. Biroq bu jarayonni faqat ish haqi farqlari bilan izohlashning o'zi yetarli emas. Oilaviy farovonlik, kapital to'plash, kelajak uchun iqtisodiy xavfsizlikni yaratish, uy-joy va ta'lim xarajatlarini qoplash va ijtimoiy mavqeyini oshirish kabi maqsadlar migrantlarning qarorlarida muhim rol o'ynaydi. Koreyada ishlayotgan o'zbek migrantlarining huquqiy mavqeyi ularning

kundalik hayoti sifatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. EPS tizimi orqali qonuniy ravishda ish bilan ta'minlangan migrantlar mehnat shartnomalari, tibbiy sug'urta va ijtimoiy himoyadan foydalanish imkoniyatiga ega bo'lsalar-da, qonuniy maqomini yo'qotgan migrantlar mehnat ekspluatatsiyasi, og'ir mehnat sharoitlari, tibbiy yordamdan cheklangan foydalanish va deportatsiya xavfiga duch kelishadi.

Qiyin ish sharoitlari ham jiddiy muammo hisoblanadi. Ba'zi o'zbek migrantlari uzoq ish vaqti, og'ir sanoat, xavfli ishlab chiqarish va mehnat xavfsizligi bilan bog'liq muammolarga duch kelishadi. Shu bilan birga, Koreyadagi yuqori daromad darajasi migrantlarning mamlakatga ko'chib o'tish uchun iqtisodiy motivatsiyasini qo'llab-quvvatlaydi.

Migrantlarning yangi jamiyatga moslashishi ularning huquqiy maqomi, til bilishi, diniy hayoti va diaspora tarmoqlari bilan chambarchas bog'liq. Ko'pgina o'zbek migrantlari koreys jamiyatiga integratsiyalashgan holda milliy o'ziga xosligini saqlab qolishga intiladilar. Koreys tilini o'rganish, mehnat intizomiga moslashish va mahalliy ijtimoiy normalarni o'zlashtirish ularning iqtisodiy va ijtimoiy integratsiyasini osonlashtiradi. O'zbek tili, milliy oshxonasi, diniy an'analari, oilaviy qadriyatlari va bayramlari madaniy o'ziga xoslikning uzluksizligini ta'minlaydi.

Vatandoshlar tarmoqlari, masjidlar, diniy markazlar va raqamli platformalar migrantlarning ijtimoiy kapitalini mustahkamlash uchun muhim vositalarga aylandi. Ular orqali yangi kelgan migrantlar ish, uy-joy, huquqiy maslahat va kundalik hayot haqida ma'lumot olishadi. Shu bilan birga, Telegram, Instagram, WhatsApp va KakaoTalk kabi platformalar geografik masofadan qat'i nazar, migrantlar va ularning oilalari va jamoalari o'rtasida O'zbekistondagi uzluksiz aloqani ta'minlaydi.

Pul o'tkazmalari O'zbekiston uchun mehnat migratsiyasining muhim iqtisodiy va ijtimoiy foydasi hisoblanadi. Koreyadan yuborilgan mablag'lar oilalarning iqtisodiy xavfsizligini mustahkamlash, uy-joy, ta'lim, sog'liqni saqlash, tadbirkorlik va boshqa ehtiyojlarni moliyalashtirishga xizmat qiladi. Mahalliy darajada ular kapital aylanishini va iqtisodiy faollikni rag'batlantiradi. Shunday qilib, o'zbekistonliklarning Koreyaga mehnat migratsiyasi shunchaki ish izlab chet elga ketish jarayonidan ko'proq narsani anglatadi. Bu iqtisodiy farovonlik, oilaviy strategiya, ijtimoiy mobillik, transmilliy aloqalar va madaniy o'ziga xoslikni saqlashni birlashtirgan murakkab ijtimoiy hodisadir. Koreyada ishlash orqali migrantlar nafaqat iqtisodiy kapitalga, balki yangi ish tajribasiga, til ko'nikmalariga, ijtimoiy aloqalarga va madaniy tajribaga ham ega bo'ladilar. Shunday qilib, uzoq safar ortidagi asosiy orzu – oilaviy farovonlik va ijtimoiy mavqeyini yaxshilash istagi – o'zbekistonliklarning Koreyaga mehnat migratsiyasini boshqaradigan asosiy omillardan biridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Dala yozuvlari. Namangan viloyati, Namangan shahri, Oromgoh MFY. – 2026-yil.
2. Dala yozuvlari. Koreya Respublikasi, Kangvon-do, Chuncheon shahri. – 2022–2025-yillar; Namangan viloyati, Pop tumani, Pungon MFY. – 2026-yil; Andijon viloyati, Asaka shahri, Navkan MFY. – 2024-yil.
3. Bueno X., Prieto-Rosas V. Migration Theories // *Encyclopedia of Gerontology and Population Aging* / Ed. by D. Gu, M. E. DuPre. – Cham: Springer, 2019. – P. 2–3. – ResearchGate
4. Ravenstein E. The Laws of Migration // *Journal of the Royal Statistical Society*. – London, 1889. – Vol. 53, No. 2. – P. 241–305. – Internet Archive
5. Lee E. S. A Theory of Migration // *Demography*. – Washington: Population Association of America, 1966. – Vol. 3, No. 1. – P. 47–57. – Academia.edu
6. Wickramasinghe A. A. I. N., Wimalaratana W. International Migration and Migration Theories // *Social Affairs*. – Colombo, 2016. – Vol. 1, No. 5. – P. 21–22. – Social Affairs Journal
7. Stark O., Bloom E. The New Economics of Labour Migration // *American Economic Review*. – Nashville, 1985. – Vol. 75. – P. 173–178. – JSTOR
8. Basch L. G., Schiller N. G., Szanton Blanc C. *Nations Unbound: Transnational Projects, Postcolonial Predicaments, and Deterritorialized Nation-States*. – Amsterdam: Gordon and Breach, 1994. – P. 7–8. – ResearchGate
9. Bourdieu P. The Forms of Capital // *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education* / Ed. by J. Richardson. – Westport, 1986. – P. 21–25. – Source
10. Amnesty International. *Exploitation of Undocumented Migrant Workers in Korea* (ASA 25/007/2006). – Seoul, 2006. – P. 16. – Amnesty International report
11. Kim Min Ji. *The Republic of Korea's Employment Permit System (EPS): Background and Rapid Assessment* / International Labour Office, Conditions of Work and Equality Department, Labour Migration Branch. – Geneva: ILO, 2015. – International Migration Papers, No. 119. – P. 9.
12. OECD. *Recruiting Immigrant Workers: Korea 2019* // Recruiting Immigrant Workers. – Paris: OECD Publishing, 2019. – P. 71. – OECD report
13. IOM. *Labour Migration Pathways: Country Profile – Republic of Korea*. – Berlin, 2025. – P. 5–9. – IOM report
14. Kwak Y. K., Wang M. S. Exclusion or Inclusion: National Differential Regulations of Migrant Workers' Employment, Social Protection, and Migration Policies on Im/Mobilities in East Asia – Examples of South Korea and Taiwan // *International Journal of Environmental Research and Public Health*. – Basel: MDPI, 2022. – Vol. 19. – P. 2. – ResearchGate
15. Jang D.-J., Choi W. J. Muslims in Korea: The Dilemma of Inclusion // *Korea Journal*. – Seongnam: The Academy of Korean Studies, 2012. – Vol. 52, No. 2. – P. 166–167. – ResearchGate
16. Rakhimov M. Uzbekistan and South Korea Relations in the Contexts of Transregional and Global Perspectives // *Journal of Eurasian Studies*. – 2022. – Vol. 13, No. 2. – P. 203. – ResearchGate
17. UNDP Uzbekistan. *Support and Reintegration of Labor Repatriates in Uzbekistan: Challenges and Prospects*. Analytical report. – Tashkent: UNDP, 2022. – P. 23–25. – UNDP report
18. UNICEF. *Effects of Migration on Children of Uzbekistan*. Summary report. – Tashkent: United Nations Children's Fund,

2019. – P. 3–5. – UNICEF report
19. Chun H.-K. Legal Status of Foreign Workers in Korea // *O'zbekiston va Koreya Respublikasidagi migratsiya: hozirgi holat va muammolar mavzusidagi xalqaro ilmiy-amaliy konferensiya ilmiy to'plami*. – Toshkent, 2023. – P. 4–21.
20. *Human Rights Guidelines on Migration*. – Seoul: National Human Rights Commission of Korea, 2012. – P. 2–15.
21. International Labour Organization. *Extending Social Protection to Migrant Workers, Refugees and Their Families: A Guide for Policymakers and Practitioners*. – Geneva: ILO, 2021. – P. 33. – International Labour Organization
22. Castells M. *The Rise of the Network Society*. – 2nd ed. – Oxford; Malden: Wiley-Blackwell, 2010. – *The Information Age: Economy, Society, and Culture*. Vol. I. – P. 23. – Book preview
23. Berry J. W. Acculturation and Adaptation in a New Society // *International Migration*. – 1992. – Vol. 30. Special Issue. – P. 1–16. – Academia.edu
24. Berry J. W. Acculturation: Living Successfully in Two Cultures // *International Journal of Intercultural Relations*. – London, 2005. – Vol. 29, No. 6. – P. 4–5. – ResearchGate
25. Jumayev T. X. O'zbekiston va Koreya Respublikasi: davlatlararo mehnat migratsiyasining rivojlanishi // *Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences*. – Toshkent, 2021. – Vol. 1, Issue 9. – P. 1053–1064. – CyberLeninka
26. Ueda A. 日本におけるウズベキスタン人コミュニティ組織の形成 —在外同胞政策との関連を中心に— [The Formation of the Uzbekistani Community in Japan: An Analysis of Uzbekistan's Policies toward Nationals Abroad] // *アジア経済 [Ajia Keizai / Asian Economy]*. – 2026. – Vol. 67, No. 2. – P. 79–105. – DOI: 10.24765/ajiakeizai.67.2_79. – J-STAGE.